

knyttede Bestemmelse „at skulle benyttes paa den for Bøndestændens Vel tjenligste Maade“.

Vi antage derfor, at der er kommet et Tidspunkt, da det ikke blot lader sig retfærdiggjøre, men hvor Retfærdighed endog fordrer, at Staten atter alvorligen griber ind i Ordningen af de med Hensyn til Fæstegodsset bestaaende Forhold.

Skulde denne nye Lovgivning slutte sig til den nu bestaaende Række af Love, maatte den gaae ud paa en saadan videre Udvikling eller Uddannelse af Bestemmelserne om Fæstegodsset, og navnlig paa saadanne yderligere Indskrænkninger i Godseiernes Raadighed over dette Gods, til Fordeel for den nuværende Fæstebøndestand, hvorved denne kunde forhjælpes til fremdeles at beholde disse Jorder i Fæste paa billige Vilkaar. Det kan imidlertid neppe være tvivlsomt, at denne Vej ikke let bør vælges, med mindre i alt Fald der ikke gives nogen anden hensigtsmæssigere Løsning af Spørgsmaalet. Fæsteforholdet er en forældet Indretning, der svarer saalidt til de nuværende Forhold, at det ikke kan være rigtigt at perpetuere samme ved en saadan Udvikling, som den ovenfor paapegede, hvorved flere af de med samme forbundne Ulemper og Misligheder kun vilde forøges. Det maa derfor anses som den ene rigtige Fremgangsmaade, at stille de Interesserede imellem ved en retfærdig og billig Afsløsning af Fæsteforholdet. Der maa gives Fæstefamilierne Udgang til at erhverve Eiendomsretten over deres Gaarde paa saa tempelige Vilkaar, at de, under Forudsætning af forsat Ehd og Stræbsomhed, kunne holde sig ved samme og arbejde sig op til en velhavende og uafhængig Selveierstand. Om en stor Deel af det Bøndergods, som nuværende Lovforslag angaaer, nemlig det der tilhører offentlige Stiftelser og Embeder, er det ogsaa allerede i Frd. af 13de Mai 1769 § 7 udtalt, at det burde overdrages Fæsterne til Selveiendom „paa saadanne Vilkaar som Bonden kunde være tjent med og holden ved.“ Og Godseierne bør ifølge Grundlovens § 87 have fuldstændig Erstatning for deres Eiendomsret. Ved Bedømmelsen heraf kan imidlertid ikke anvendes som Maalestof, hvad Godseieren nu kan være istand til at udbringe af en saadan Gaard, naar han i Dverøensstemmelse med

de hidtil givne Love bortsalger den som fæstebelig. Disse Love ere, som forhen viist, ikke nogen afsluttet, endelig Lovgivning; Godseierne have ikke noget Tilfagn om, at der ikke vil blive gjort større eller andre Indskrænkninger i deres Dispositionsret over Fæstegodsset end hidtil. Staten er meget mere baade berettiget og forpligtet til at benytte den det Offentlige tilkommende særegne Rettighed over dette Gods til at give saadanne yderligere Forfrifter om samme, som svare til dets eiendommelige Bestemmelse. Godseierne erholde altsaa fuldstændig Erstatning, uagtet et billigt Afslag gjøres for den særegne almindelige Ret, som Staten har over disse Jorder fremfor over andre Eiendomme, eller for den særegne almindelige Indskrænkning, de som Følge heraf i Modsetning til andre Eiendomme ere underkastede. Den Fæsterettighed, som de enkelte Fæstere allerede have erhvervet og ere i Besiddelse af, maa naturligviis ogsaa komme i behørig Betragtning ved Forholdets Opgjørelse.

Undertegnede Monrad kan vel i flere Henseender, men ikke i alle Punkter, slutte mig til den ovenangførte Udvikling.

I det at Udvalgets Fleerthed som ovenmeldt har tiltraadt det foreliggende Lovforslags Hovedprincip, har den anseet det for sin Opgave, ogsaa iøvrigt saavidt muligt at slutte sig til de væsentligste Sætninger i samme, ved hvis Opgivelse og Dmbytning med andre Bestemmelser et ganske andet Forslag vilde fremkomme.

Med Hensyn til Udførelsen af disse Hovedsætninger har Udvalget imidlertid troet, at Forslaget kunde modtage adskillige ikke ubetydelige Forbedringer, hvorom Udvalget i særdeleshed skal bemærke Følgende.

Forslagsstilleren har naturligviis villet, at de nuværende Fæstere ved Dvergangen til Selveiendom ikke skulde lide noget Tab med Hensyn til den Fæsteret, som nu allerede tilhører dem, og at Fordelene af denne Fæsteret ligesuldt skulde komme dem tilgode, hvilket ved Forslagets § 10 er udført derved, at den nye Selveierbonde ikke skal fuldt forrente Kjøbesummen, men i den Tid, Fæstet vilde have bestaaet, dersom Gaarden ei var gaaet over til Selveiendom, kun tilsvare saameget, som de forrige Fæste-